

Tikanga ā-Iwi Te Kaupae 1

Te Pūrongo Aromatawai ā-Waho 202X



Te Marautanga o Aotearoa	Tikanga ā-Iwi
Te Rā Aromatawai	30 o Oketopa, 2024
Te Momo Aromatawai	He Kete Manarua
Ngā/Te Paerewa Paetae	92080 & 92081

Te Wāhanga 1: He Tirohanga Whānui

He tāpaetanga ā-matihiko te āhua o te KETE MANARUA. Ka tukuna mai e te kura he kōpaki, he kiriata, he kōrero ā-waha, he rauata, he tuhinga, he pūrongo, he whakaaturanga, he rātaka, he mahi rangahau, he aha atu, he aha atu.

Ko ngā kohikohinga aromatawai i tutuki i ngā marama o Maehe ki te 30 o Whiringa-ā-nuku. Tokoiti ngā ākongā i whai i ēnei Paerewa Paetae. Nanakia te tuku whakaaro ā-tuhi me te whakaatu i ōna māramatanga ki ngā hiahia a te Paerewa Paetae.

Te Wāhanga 2: He kōrero mō te Paerewa

92080: Te whakaatu māramatanga ki ngā tikanga Māori e pā ana ki te pupuri me te tuku mātauranga

Te Aromatawai ā-Waho:

Te Kaupapa o te ngohe: Ao Haka

Ko tā te ākongā mahi, he whakarite whakaaturanga hei whakamārama i ōna ake whakaaro e pā ana ki ētahi tikanga ā-iwi ki roto i te ao haka.

Ānei ngā tohutohu:

1. Mā te ākongā e whiriwhiri kia 3 ki te 4 ngā tauira o te ao haka mai i tōna anō rohe.
2. Mā te ākongā e āta rangahau i tētahi tikanga tuku iho mai i aua rōpū, me whai tohutoro e marama ai te kaipānui nō hea ēnei kōrero.
3. Mā te ākongā e tūhonohono ngā kōrero tuku iho me ngā kōrero katoa i roto i tōna whakaaturanga hei whakaaweawe i ngā rerekētanga o aua tikanga.
4. Ka uiuitia, ka rangahauhia te tuku ihotanga o ngā mātauranga me ngā tikanga pupuri kōrero o tērā hapū, o tērā iwi, o tērā kapa.
5. Tāutuhia ngā tohu matua, ngā kupu, ngā whakaahua, ngā whakataukī rānei hei taunaki i ngā whakaaro.

6. Ka oti te rangahau, ka hanga i tētahi whakaaturanga, ki te tātari, ki te arotake i aua tikanga o te ao haka o te rohe.

Te Tirohanga:

Hei whakamaumahara ki ngā kura he tā Tauira noa ngā mahi kei roto i te pukapuka Kete Manarua. Ka riro mā te ākonga, Kaiako hoki e whiriwhiri i tētahi Kaupapa e tautohu, e whakaatu me te tātari i tā te ākonga i rangahau, i rongo, i whakamahia rānei pēnei i ngā kōrero tuku iho a ngā koroua, kuia.

Ko ngā kiriata; me matua hoki atu te Kaiako, ākonga ki te whakamātau mēnā kei te rongo i te reo a te ākonga e kauhau ana. Ka mutu kia kaua e rongo i ngā hoihoi, i ngā reo o tāngata kē ātu. Mā te whai i ngā tohutohu, ngā ture mō te hopu reo e ea.

Pūrongo Paerewa Paetae:

Ko ngā Ākonga i eke ki te **Kairangi** i te paerewa paetae nei:

- i autai te rongo i te kounga o te kaupapa i whakaritea.
- i mārakerake te kite i tōna mārama ki tōna kaupapa.
- i kaha hāngai i te reo taiao, te reo toi ataata ki tōna iwi, ki tōna hapū, ki tōna whānau, ki a ia anō.

Ko ngā Ākonga i eke ki te **Kaiaka** i te paerewa paetae nei:

- i whakaatu te tautohu, te māramatanga o ngā mahi hoki.
- i nanakia te whakauru atu i tōna reo / kupu ā-hapu, ā-iwi rānei.
- i māia te rongo i ngā whakaaro, ko te whai take ki tāna i rangahau.

Ko ngā Ākonga i eke ki te **Paetae** i te paerewa paetae nei:

- i kite i tōna tautohu i tētahi kaupapa mai i tōna ao.
- i whakaatu i tōna mārama ki ētahi tikanga.
- ahakoa te kaupapa i kite tōna mōhio, ā-reo, ā-whakatakoto.

Ko ngā Ākonga **Kāore i whiwhi** i te paerewa paetae nei:

- kīhai ētahi i aro ki tā te hiahia a te Paerewa Paetae.
- kīhai ētahi i hāngai ngā mahi ki te aromatawai ahakoa te whakatakoto o ngā mahi.

92081: Te whakaatu māramatanga ki ngā tirohanga kē ki tētahi take o te wā

Te Aromatawai ā-Waho:

Te Kaupapa o te ngohe: Te Ngau Kino a Parawhenuamea

Ko tā te ākongā mahi, he whakaaturanga ā-waha (3 miniti te roa), ā-tuhi rānei (250-300 kupu te roa).

Ānei ngā tohutohu:

1. Kōwhiria tētahi takerehāia kua pā mai ki tētahi rohe, ki ētahi rohe rānei o Aotearoa. Tērā pea, kua pā mai tētahi takerehāia ki tō rohe.
2. Tautohua ngā āhuatanga matua o te takerehāia nei.
3. Tātarihia ngā tirohanga matua ki te takerehāia, arā ki ngā mahinga i hua ake, i runga anō i te rerekē o ngā tirohanga a tēnā, me tēnā. Tātarihia hoki ngā tūāhua ā-rohe, ā-motu, ā-ao whānui rānei e whai pānga ana ki tētahi rōpū, ki tētahi whānau, ki tētahi hapū, ki tētahi iwi rānei.
4. Me whai whakaaro ki tā te tangata titiro rerekē, te waiaro, te whakapono rānei ki te takerehāia, ki te tūāhua rānei.
5. Tēnā, whakaritehia tētahi whakaaturanga ā-waha, ā-tuhi rānei hei whakaatu māramatanga ki ngā tirohanga kē ki te takerehāia kua kōwhiria nei e koe.
6. Ka taea te mahi takitahi, ā-rōpū, ā-pūtahitanga rānei, ki te rangahau kōrero me te whakarite mahi, engari me mātua takitahi te whakatakoto taunakitanga mō tēnei aromatawai ā-waho.

Te Tirohanga:

Te taha ki ngā kiriata; me matua hoki atu te Kaiako, ākongā rānei ki te whakamātau mēnā kei te rongō i te reo a te ākongā e kauhau ana. Kā mutu e kore rongō i ngā hoihoi, ngā reo o tāngata noa ātu. Mā te whai i ngā tohutohu, ngā ture mō te hopu kōrero.

Pūrongo Paerewa Paetae:

Ko ngā Ākongā i eke ki te **Kairangi** i te paerewa paetae nei:

- i autaiā te rongō i te kounga o te kaupapa i whakaritea.
- I mārakerake te kite i tōna mārama ki tōna kaupapa.
- i kaha hāngai i te reo taiao, te reo toi ataata ki tōna iwi, ki tōna hapū, ki tōna whānau, ki a ia ano.
- i mārama te rongō i te reo o te marae, te reo o te kāuta me te whai i ngā kōrero tuku iho a ōna kuia, koroua.
- i maia te tuku i ngā āria matua, e ai ki tōna titiro.

Ko ngā Ākonga i eke ki te **Kaiaka** i te paerewa paetae nei:

- i whakaatu he tautohu, he māramatanga ki ngā mahi me tāna i whiriwhiri.
- i nanakia te whakauru atu i ōna whakaaro.
- i māia te rongō i ngā whakaaro, mō ngā take o te wā.

Ko ngā Ākonga i eke ki te **Paetae** i te paerewa paetae nei:

- i kite i tōna tautohu i tētahi kaupapa mai i tōna ao.
- i whakaatu i tōna mārama ki ētahi tikanga.
- ahakoa te kaupapa i kite tōna mōhioanga ā-tuhituhi, ā reo.

Ko ngā Ākonga **Kāore i whiwhi** i te paerewa paetae nei:

- kīhai ētahi i aro ki tā te hiahia a te Paerewa Paetae.
- kīhai ētahi i hāngai ngā mahi ki te aromatawai ahakoa te whakatakoto o ngā mahi.

